

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

GEWONE ZITTING 2004-2005

15 SEPTEMBER 2005

ONTWERP VAN ORDONNANTIE

houdende instemming met :

**het Tweede Protocol inzake
het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954
inzake de bescherming van culturele
goederen in geval van een gewapend conflict,
gedaan te 's-Gravenhage op 26 maart 1999**

Memorie van toelichting

1. Inleiding

Het tweede Protocol inzake het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict werd goedgekeurd te 's-Gravenhage op 26 maart 1999 door de Diplomatieke Conferentie, die gezamenlijk is bijeengeroepen door de Nederlandse regering en de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur en die plaats had te Den Haag van 15 tot 26 maart 1999.

2. Overzicht en doel van het Protocol

Het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict is op 7 augustus 1956 in werking getreden. De algemene bescherming ingesteld krachtens dat Verdrag beoogt de veiligstelling en de eerbiediging van de roerende en onroerende goederen die van groot belang zijn voor het cultureel erfgoed van de volkeren, ongeacht de herkomst of de eigenaar ervan (artikelen 1 en 2).

PARLEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

SESSION ORDINAIRE 2004-2005

15 SEPTEMBRE 2005

PROJET D'ORDONNANCE

portant assentiment au:

**deuxième Protocole relatif
à la Convention de La Haye de 1954
pour la protection des biens culturels
en cas de conflit armé,
fait à La Haye le 26 mars 1999**

Exposé des motifs

1. Introduction

Le deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, a été adopté à La Haye le 26 mars 1999 par la Conférence diplomatique, convoquée conjointement par le gouvernement des Pays-Bas et l'Organisation des Nations Unies pour l'Education, la Science et la Culture qui s'est tenue à La Haye du 15 au 26 mars 1999.

2. Historique et objet du Protocole

La Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé est entrée en vigueur le 7 août 1956. La protection dite générale établie par la Convention vise à sauvegarder et à assurer le respect des biens meubles et immeubles qui présentent une grande importance pour le patrimoine culturel des peuples, quels que soient leur origine ou leur propriétaire (articles 1 et 2).

De veiligstelling van die goederen veronderstelt dat de Staten op het grondgebied waarvan de goederen zich bevinden in vredestand alle passende maatregelen nemen ter bescherming ervan.

Zowel de Staat op het grondgebied waarvan de goederen zich bevinden als zijn tegenstanders in geval van een gewapend conflict moeten de beschermde goederen eerbiedigen (artikel 3). Behoudens dwingende militaire noodzaak veronderstelt die eerbiediging dat de partijen bij het Verdrag enerzijds iedere aanwending verbieden voor doelstellingen welke de goederen aan vernietiging of aan beschadiging zouden kunnen blootstellen en zich anderzijds onthouden van iedere tegen de goederen gerichte vijandelijke daad. Zij verbinden zich tevens ertoe iedere vorm van diefstal, plundering, ontvreemding of vandalisme te verbieden, te voorkomen en te beëindigen (artikel 4).

Er is voorzien in bijzondere bescherming voor de goederen van zeer grote betekenis en voor de schuilplaatsen bestemd om bescherming te bieden (artikel 8).

Krachtens het eerste aanvullend Protocol bij het Verdrag, dat de Haagse Conferentie in 1954 heeft goedgekeurd samen met het Verdrag, mogen de Verdragsluitende Staten geen culturele goederen uitvoeren uit de door hen bezette grondgebieden. Die Staten moeten bovendien alle vereiste maatregelen nemen om dergelijke uitvoer door wie ook te voorkomen.

In die context beoogt het tweede Protocol bij het Verdrag twee doelstellingen: de doeltreffendheid van de toepassing van het Verdrag in de praktijk verhogen (thans zijn maar 5 sites ingeschreven in het Internationaal Register van goederen onder bijzondere bescherming) en de coherentie verzekeren van de bepalingen van het Verdrag met de vooruitgang die sedert de inwerkingtreding ervan is geboekt op het stuk van het algemeen humanitair recht (Aanvullende Protocollen I en II bij de Verdragen van Genève van 1977 en Statuut van het Internationaal Strafhof in het bijzonder), zonder evenwel de universele doelstelling van de tekst in het gedrang te brengen (inzonderheid de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en China zijn geen partij bij het Verdrag van 's-Gravenhage, maar hebben tijdens de onderhandelingen kennis gegeven van hun voornemen ertoe toe te treden). Het tweede Protocol strekt in het bijzonder ertoe de onvolkomenheden te onderwerpen van het Verdrag van 1954 en voorziet bijgevolg in vervolging en straffen in geval van overtreding van het Verdrag of van de aanvullende Protocollen, voegt de ontwikkeling van het humanitair recht gedeeltelijk in de tekst in, voorziet in een definitie van het dubbelzinnige begrip « militaire noodzaak », in de oprichting en de werking van een controleorgaan en in internationale bijstand in het kader van de tenuitvoerlegging van het tweede aanvullend Protocol.

Vierenzeventig van de 100 Staten die partij zijn bij het Verdrag hebben deelgenomen aan de Diplomatieke Confe-

La sauvegarde de ces biens implique que les Etats sur le territoire desquels ils se trouvent situés prennent en temps de paix les mesures appropriées destinées à leur protection.

Le respect des biens protégés s'impose tant à l'Etat sur le territoire desquels ils se trouvent qu'à ses adversaires en cas de conflit armé (article 3). Sauf nécessité militaire impérative, ce respect des biens implique que les parties à la Convention s'interdisent d'une part, d'utiliser des biens à des fins qui pourraient les exposer à la détérioration ou à la destruction et, d'autre part, s'abstiennent de tout acte d'hostilité à leur égard. Elles s'engagent également à interdire, prévenir et à faire cesser tout acte de vol, de pillage, de détournement ou de vandalisme à l'encontre des biens culturels (article 4).

Une protection spéciale est prévue pour les biens de très haute importance ainsi que pour les refuges destinés à les abriter (article 8).

En outre, le premier Protocole additionnel à la Convention, adopté par la Conférence de La Haye en même temps que la Convention de 1954, interdit aux Etats contractants d'exporter des biens culturels des territoires qu'ils occupent. De plus, ces Etats doivent prendre toutes les mesures nécessaires pour empêcher pareille exportation par qui que ce soit.

Dans ce contexte, le deuxième Protocole à la Convention poursuit un double objectif : assurer l'effectivité de la mise en oeuvre de la Convention dans la pratique (à ce jour, 5 sites seulement sont inscrits au Registre international des biens sous protection spéciale) et assurer la cohérence des dispositions de la Convention avec les progrès réalisés depuis son entrée en vigueur sur le plan du droit humanitaire général (Protocoles additionnels I et II aux Conventions de Genève de 1977 et Statut de la Cour pénale internationale principalement) sans hypothéquer l'objectif d'universalité du texte (les Etats-Unis, le Royaume-Uni et la Chine notamment ne sont toujours pas parties à la Convention de La Haye, mais ils ont annoncé, lors des négociations, qu'ils envisageaient d'y adhérer). Destiné plus particulièrement à pallier les faiblesses de la Convention de 1954, le second Protocole prévoit des poursuites et sanctions en cas de violation de la Convention ou des Protocoles additionnels, intègre en partie l'évolution du droit humanitaire, définit la notion ambiguë de « nécessité militaire » et organise la création et le fonctionnement d'un organe de contrôle et d'assistance internationale dans le cadre de la mise en oeuvre du second Protocole additionnel.

Sur les 100 Etats parties à la Convention, 74 ont participé à la Conférence diplomatique sur le deuxième Proto-

rentie met betrekking tot het tweede Protocol inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict.

Negentien Staten die geen partij zijn bij het Verdrag hebben die vergaderingen als waarnemer bijgewoond. Inzonderheid het Internationaal Comité van het Rode Kruis (CICR) en het Internationale Blauwe Schild Comité (ICBS) waren vertegenwoordigd. Aangezien het een gemengd verdrag betreft, bestond de Belgische delegatie uit vertegenwoordigers van de federale en gefedereerde ministeries (overeenkomstig artikel 127, § 1, 1°, van de gecoördineerde Grondwet en artikel 4 van de bijzondere wet tot de hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 zijn de Gemeenschappen bevoegd voor het cultureel patrimonium, de musea en de andere wetenschappelijk-culturele instellingen, met uitzondering van de monumenten en landschappen die krachtens artikel 35 van de gecoördineerde Grondwet en artikel 6, § 1, 7°, van voornoemde bijzondere wet ressorteren onder de bevoegdheid van de Gewesten).

De beraadslagingen van de Conferentie waren gebaseerd op een ontwerp dat gezamenlijk is uitgewerkt door de Nederlandse regering en de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO).

Krachtens artikel 39, § 5, van het Verdrag moeten wijzigingen in het Verdrag met eenparigheid van stemmen worden goedgekeurd. Aangezien het onmogelijk bleek te zijn die voorwaarde na te leven, heeft de Diplomatieke Conferentie geopteerd voor een aanvullend Protocol veel meer dan voor wijzigingen in het Verdrag. Het kan enkel worden bekrachtigd door de Staten die partij zijn bij het Verdrag (naar luid van artikel 41 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht en van de artikelen 1, 41 en 42 (juncto) van het Protocol).

In die context betekent het Protocol geen wijziging van de bestaande verplichtingen, maar een aanvulling erop door middel van nieuwe verplichtingen. De Conferentie heeft geopteerd voor de consensus. Zij heeft haar werkzaamheden beëindigd op 26 maart 1999 door de goedkeuring met handgeklap van het tweede Protocol inzake het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict.

De toepassing van het Protocol in België veronderstelt een aanpassing van het Belgische recht, zowel op federaal vlak als op het niveau van de gefedereerde entiteiten. De strafrechtelijke bescherming ingesteld krachtens het Verdrag en de bestuurlijke bescherming van de federale musea ressorteren onder de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten zijn bevoegd voor de bescherming van de overige culturele goederen.

cole relatif à la protection des biens culturels en cas de conflit armé.

Dix-neuf Etats non parties à la Convention y participaient en qualité d'observateurs. Parmi les organisations internationales, étaient notamment représentées le Comité international de la Croix-Rouge (CICR) et le Comité international du Bouclier Bleu (ICBS). S'agissant d'un traité mixte, la délégation belge se composait de représentants des ministères fédéraux et fédérés (en vertu des articles 127, § 1, 1° de la Constitution coordonnée et 4 de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, les Communautés sont compétentes pour le patrimoine culturel, les musées et autres institutions de sciences culturelles, à l'exception des monuments et des sites. Ceux-ci ressortent de la compétence des Régions conformément aux articles 35 de la Constitution coordonnée et 6, § 1, 7° de la loi spéciale susmentionnée).

La Conférence a fondé ses délibérations sur un projet préparé conjointement par le gouvernement des Pays-Bas et l'Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture (UNESCO).

L'article 39 § 5 de la Convention exige que tout amendement à celle-ci soit adopté à l'unanimité. Puisqu'il semblait impossible de remplir cette condition, la Conférence diplomatique a opté pour l'adoption d'un Protocole additionnel plutôt que pour la modification de la Convention. Il ne peut être ratifié que par les Etats parties à la Convention (conformément à l'article 41 de la Convention de Vienne sur le droit des traités et aux articles 1, 41 et 42 combinés du Protocole).

Le Protocole, dans ce contexte, ne modifie pas les obligations existantes, mais les complète par des obligations nouvelles. La Conférence a décidé de procéder par consensus. Elle a conclu ses travaux le 26 mars 1999 en adoptant par acclamation le deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé.

La mise en œuvre du Protocole impliquera l'adaptation du droit belge aussi bien au plan fédéral que celui des entités fédérées. La protection pénale établie par le traité relève de l'Etat fédéral, de même que la protection administrative des musées fédéraux comme précisé ci-dessus, la protection des autres biens culturels relève des Communautés ou des Régions.

3. Bespreking van de inhoud van het tweede Protocol

3.1. Inleiding (artikelen 1 tot 4)

3.1.1. Omschrijving van de sleutelbegrippen van het Protocol (artikel 1)

In artikel 1 worden een aantal begrippen omschreven die daarna in het Protocol voorkomen, zoals bij voorbeeld de begrippen « Partij », « culturele goederen » en « militair doelwit ».

Het woord « Partijen » betreft de Verdragsluitende Partijen bij het tweede Protocol. Voor de definitie van culturele goederen wordt verwezen naar artikel 1 van het Verdrag. De omschrijving van militair doelwit op grond van de definitie goedgekeurd in artikel 52, § 2, van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève heeft betrekking op enig « object dat gelet op de aard, de ligging, de bestemming of de aanwending ervan daadwerkelijk bijdraagt tot de militaire actie en waarvan de totale en (sic) gedeeltelijke vernietiging, de inpalming of de neutralisering in dit geval een specifiek militair voordeel biedt ». Deze definitie is van wezenlijk belang voor het goede begrip van de omschrijving « dwingende militaire noodzaak » en voor de behoorlijke toepassing van de bepalingen inzake het verlies van de versterkte bescherming.

3.1.2. Verhouding tot het Verdrag van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (artikel 2)

Overeenkomstig artikel 2 is het Protocol een aanvulling op het Verdrag tussen de Partijen bij het Protocol. Overeenkomstig de voorbereidende werkzaamheden betekent het woord « aanvulling » dat het Protocol geen afbreuk doet aan de rechten en verplichtingen van de Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 's Gravenhage van 1954.

3.1.3. Grenzen van het toepassingsgebied van het Protocol (artikel 3)

In artikel 3 zijn de grenzen van het toepassingsgebied van het Protocol bepaald. In de eerste paragraaf is gesteld dat met uitzondering van de bepalingen die gelden in vredetijd, het Protocol van toepassing is op gevallen van een internationaal gewapend conflict tussen de Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 's Gravenhage, op gevallen van gehele of gedeeltelijke bezetting van het grondgebied van een van die Staten en ten slotte op niet-internationale gewapende conflicten op het grondgebied van een Partij bij het Protocol. Overeenkomstig de tweede paragraaf geldt het Protocol enkel voor de onderlinge betrekkingen tussen de Partijen erbij, alsmede voor hun betrekkingen met een Partij die niet door het Protocol is gebonden maar de bepalingen ervan aanvaardt, zolang die Partij bedoelde bepalingen toepast.

3. Commentaires sur le contenu du deuxième Protocole

3.1. Introduction (articles 1 à 4)

3.1.1. Définitions des notions clés du Protocole (article 1er)

L'article 1er définit une série de notions utilisées par la suite dans le corps du Protocole parmi lesquelles les notions de « Partie », de « biens culturels » et d'« objectif militaire ».

Les « Parties » désignent les Etats parties au second Protocole. La définition des biens culturels renvoie à l'article 1er de la Convention. La définition de l'objectif militaire, basée sur la définition adoptée à l'article 52, § 2, du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève, désigne un « objet qui, par sa nature, son emplacement, sa destination ou son utilisation, apporte une contribution effective à l'action militaire et dont la destruction totale et (sic) partielle, la capture ou la neutralisation offre en l'occurrence un avantage militaire précis ». Cette définition est essentielle pour la bonne compréhension de la notion de « nécessité militaire impérative » et pour la bonne application des dispositions relatives à la perte de la protection renforcée.

3.1.2. Relation avec la Convention du 14 mai 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé (article 2)

L'article 2 précise que le Protocole complète la Convention entre les Parties au Protocole. Les travaux préparatoires précisent que le mot « complète » signifie que le Protocole ne porte pas atteinte aux droits et obligations des Etats parties à la Convention de La Haye de 1954.

3.1.3. Limites du champ d'application du Protocole (article 3)

L'article 3 détermine les limites du champ d'application du Protocole. Le premier paragraphe indique que, outre les dispositions qui s'appliquent en temps de paix, le Protocole s'applique aux situations de conflit armé international entre Etats parties à la Convention de La Haye de 1954, aux situations d'occupation de tout ou partie du territoire d'un de ces Etats et enfin aux conflits armés non internationaux surgissant sur le territoire d'un Etat partie à ce Protocole. Le second paragraphe précise que le protocole ne s'applique que dans les rapports réciproques des Etats qui y sont parties et dans leurs relations avec un Etat non lié par le Protocole qui aurait accepté ses dispositions et aussi longtemps que cet Etat les applique.

3.1.4. Verhouding tussen hoofdstuk 3 van het Protocol (versterkte bescherming) en andere bepalingen van het Verdrag en van dit Protocol (artikel 4)

Krachtens artikel 4 doet het stelsel van versterkte bescherming geen afbreuk aan de stelsels voor algemene en bijzondere bescherming bedoeld in het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 en in dit Protocol, met dien verstande evenwel dat binnen de perken van het toepassingsgebied van dit Protocol enkel de bepalingen inzake versterkte bescherming worden toegepast op een cultureel goed dat zowel onder bijzondere als onder versterkte bescherming is gesteld.

3.2. *Algemene bepalingen inzake de bescherming van de culturele goederen (artikelen 5 tot 9)*

3.2.1. De voorbereidende maatregelen genomen in vredes-tijd tegen de voorspelbare gevolgen van een gewapend conflict (artikel 5)

Artikel 5 omschrijft de voorbereidende maatregelen die in vredes-tijd eventueel kunnen worden genomen met het oog op de veiligstelling van de culturele goederen tegen de voorspelbare gevolgen van een gewapend conflict. Het gaat om het opmaken van inventarissen, het uitwerken van spoedeisende maatregelen tegen risico's van brand en van instorting van de gebouwen, het voorbereiden van de verwijdering van roerende culturele goederen of het leveren van de bescherming in situ van die goederen, en ten slotte om de aanwijzing van bevoegde autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de veiligstelling van de culturele goederen.

3.2.2. Versterking van algemene bescherming van de culturele goederen ingesteld krachtens het Verdrag in geval van een gewapend conflict (artikel 6)

Artikel 6 strekt tot nadere omschrijving van het begrip « dwingende militaire noodzaak » bedoeld in artikel 4, paragraaf 2, van het Verdrag van 1954, krachtens welk van het beginsel van de eerbiediging van de culturele goederen enkel kan worden afgeweken in geval van een dwingende militaire noodzaak.

Volgens de Conferentie was het derhalve vereist te bepalen in welke gevallen die afwijking kan worden ingeroepen en te voorzien in beperkingen teneinde misbruik te voorkomen. Men moet zich bijgevolg verheugen over dit nieuwe artikel, waarin de mogelijkheden af te wijken van het beginsel van de eerbiediging van de culturele goederen duidelijk worden beperkt. Naast het gegeven dat de beslissing om de dwingende militaire noodzaak in te roepen enkel kan worden genomen door de chef van een formatie waarvan het belang overeenstemt met of groter is dan een bataljon, dan wel door een kleinere formatie wanneer de omstandigheden een ander optreden onmogelijk maken :

3.1.4. Relation entre le chapitre 3 du Protocole (protection renforcée) et d'autres dispositions de la Convention et du présent Protocole (article 4)

L'article 4 énonce que le système de protection renforcée ne porte pas atteinte aux systèmes de protections générale et spéciale contenus dans la Convention de La Haye de 1954 et dans ce Protocole, étant entendu cependant que, dans les limites du champ d'application du présent Protocole, seules les dispositions relatives à la protection renforcée seront appliquées à l'égard du bien culturel placé à la fois sous une protection spéciale et renforcée.

3.2. *Dispositions générales concernant la protection des biens culturels (articles 5 à 9)*

3.2.1. Les mesures préparatoires prises en temps de paix contre les effets prévisibles d'un conflit armé (article 5)

L'article 5 détermine les mesures préparatoires à prendre le cas échéant en temps de paix pour la sauvegarde des biens culturels contre les effets prévisibles d'un conflit armé. Il s'agit de l'établissement d'inventaires, de la planification de mesures d'urgence contre les risques d'incendie ou d'écroulement des bâtiments, de la préparation de l'enlèvement des biens culturels meubles ou de la fourniture d'une protection in situ adéquate desdits biens, et enfin de la désignation d'autorités compétentes responsables de la sauvegarde des biens culturels.

3.2.2. Renforcement de la protection générale des biens culturels établie par la Convention en cas de conflit armé (article 6)

L'article 6 clarifie la notion de « nécessité militaire impérative » mentionnée au paragraphe 2 de l'article 4 de la Convention de 1954 qui prévoit qu'il ne peut être dérogé au principe de respect des biens culturels que dans les cas où une nécessité militaire impérative l'exige.

C'est pourquoi la Conférence a considéré qu'il fallait préciser dans quels cas cette circonstance peut être invoquée et établir des restrictions destinées à prévenir les abus. Il faut donc se réjouir de ce nouvel article qui limite clairement les possibilités de déroger au principe du respect des biens culturels. En effet, outre le fait que la décision d'invoquer la nécessité militaire impérative ne puisse être prise que par le chef d'une formation égale ou supérieure en importance à un bataillon ou par une formation de taille plus petite lorsque les circonstances ne permettent pas de procéder autrement :

- a) mogen de Partijen enkel vijandelijkheden richten tegen een cultureel goed als en zolang het wegens zijn hoedanigheid is omgevormd tot een militair doelwit en er geen andere praktisch mogelijke methode bestaat om een militair voordeel te verkrijgen dat overeenstemt met dat opgeleverd door een vijandelijke daad tegen dat doelwit. In dat geval en wanneer zulks gelet op de omstandigheden mogelijk is, moet te gepasten tijde en met doeltreffende middelen een waarschuwing worden gegeven;
- b) mogen zij culturele goederen voor doeleinden waardoor zij zouden kunnen worden blootgesteld aan vernietiging en beschadiging enkel aanwenden als en zolang geen keuze mogelijk is tussen een dergelijke aanwending en een andere praktisch mogelijke methode om een gelijkwaardig militair voordeel te verkrijgen.

Er moet worden onderstreept dat deze bepaling verenigbaar is met artikel 53 van het eerste aanvullend Protocol bij de Overeenkomsten van Genève met betrekking tot de bescherming van de culturele goederen in geval van een gewapend conflict, aangezien dat van toepassing is « onverminderd de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict van 14 mei 1954 en van andere op deze bescherming betrekking hebbende internationale akten ».

3.2.3. Verplichting voor de aanvallende Partij om bij de aanval voorzorgen te nemen (artikel 7)

In artikel 7 worden de andere voorzorgen opgesomd die de aanvallende Partij in het kader van de aanval moeten nemen dan die welke reeds voorkomen in het internationaal humanitair recht met betrekking tot het voeren van militaire operaties. Zij strekken ertoe:

- 1) na te gaan dat de aan te vallen doelwitten geen beschermde culturele goederen zijn,
- 2) eventuele collateral schade die bovenmatig is in verhouding tot het verwachte concrete en rechtstreeks verwachte militair voordeel zoveel mogelijk te voorkomen,
- 3) aanvallen die dergelijke gevolgen zouden kunnen hebben te onderbreken of in te trekken.

Deze bepaling is gegrond op artikel 57 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève.

3.2.4. Verplichting voor de aangevallen Partij voorzorgen te nemen tegen de gevolgen van aanvallen (artikel 8)

In artikel 8 dat is gegrond op artikel 58 van hetzelfde aanvullend Protocol zijn de voorzorgen omschreven die de aangevallen Partij moet nemen tegen de gevolgen van aan-

- a) les Parties ne peuvent diriger un acte d'hostilité contre un bien culturel, que lorsque et aussi longtemps qu'il est transformé en objectif militaire par sa fonction et qu'il n'existe pas d'autre solution pratiquement possible pour obtenir un avantage militaire équivalent à celui qui est offert par le fait de diriger un acte d'hostilité contre cet objectif. Dans ce cas, et lorsque les circonstances le permettent, un avertissement doit être donné en temps utile et par des moyens efficaces;

- b) elles ne peuvent utiliser des biens culturels à des fins susceptibles de les exposer à la destruction ou à la détérioration que lorsque et aussi longtemps qu'aucun choix n'est possible entre une telle utilisation et une autre méthode pratiquement possible pour obtenir un avantage militaire équivalent.

Reste à souligner que cette disposition est compatible avec l'article 53 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève relatif à la protection des biens culturels en cas de conflit armé puisque celui-ci s'applique « sans préjudice des dispositions de la Convention de La Haye relatif à la protection des biens culturels en cas de conflit armé du 14 mai 1954 et d'autres instruments internationaux pertinents ».

3.2.3. Obligation de précautions dans l'attaque pour la Partie attaquante (article 7)

L'article 7 indique les précautions particulières qui doivent être prises dans l'attaque par la Partie attaquante, outre celles qui sont déjà prescrites par le droit international humanitaire dans la conduite des opérations militaires. Elles visent à:

- 1) vérifier que les objectifs à attaquer ne sont pas des biens culturels protégés,
- 2) éviter autant que possible les dommages qui pourraient leur être causés de manière incidente et excessive par rapport à l'avantage militaire concret et direct attendu,
- 3) annuler ou interrompre les attaques susceptibles d'avoir de tels effets.

Cette disposition est fondée sur l'article 57 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève.

3.2.4. Obligation de précautions contre les effets des attaques pour la Partie attaquée (article 8)

L'article 8, inspiré par l'article 58 du même Protocole additionnel, détermine les précautions à prendre contre les effets des attaques pour la Partie attaquée. Dans la mesure

vallen. Voor zover zulks praktisch mogelijk is, moet zij de roerende culturele goederen verwijderen uit de nabijheid van militaire doelwitten, dan wel voorzien in een passende bescherming in situ, maar militaire doelwitten in de nabijheid van culturele goederen tevens vermijden.

3.2.5. Verplichting voor de aanvallende Partij om culturele goederen in bezet gebied te beschermen (artikel 9)

Artikel 9 beoogt de bescherming van de culturele goederen door de bezettende Partij. Zij moet op het grondgebied van een andere Partij enige ongeoorloofde uitvoer of andere vorm van overdracht van culturele goederen verbieden en voorkomen (de term « ongeoorloofd » is omschreven in artikel 1 van het Protocol), alsmede aan de andere kant met enige archeologische opgraving, enige transformatie of andere aanwending van de culturele goederen in nauwe samenwerking met de bevoegde nationale autoriteiten van bedoeld grondgebied enkel instemmen met het oog op veiligstelling, registratie of instandhouding van de culturele goederen.

3.3. *Regels inzake de toepassing van een stelsel van versterkte bescherming (artikelen 10 tot 15)*

3.3.1. Cumulatieve criteria voor het verlenen van de versterkte bescherming (artikel 10)

In artikel 10 zijn de drie cumulatieve criteria bepaald waaraan moet worden voldaan om een cultureel goed onder versterkte bescherming te stellen:

- a) het betreft een cultureel erfgoed dat van zeer grote betekenis is voor de mensheid;
- b) het goed is beschermd door middel van passende nationale, juridische en bestuurlijke maatregelen die de uitzonderlijke waarde ervan erkennen en het goed het hoogste beschermingsniveau bieden;
- c) het goed wordt niet aangewend voor militaire doeleinden of ter bescherming van militaire sites (zulks moet worden bevestigd door middel van een verklaring).

De versterkte bescherming beoogt te voorzien in de leemten in de bepalingen inzake bijzondere bescherming in het Verdrag van 1954, dat onwerkzaam blijkt te zijn. Inderdaad, tot dusver zijn slechts 5 sites ingeschreven in het Internationale Register van culturele goederen onder bijzondere bescherming ingesteld krachtens artikel 8, § 6, van het Verdrag.

3.3.2. Regels betreffende het verlenen van versterkte bescherming (artikel 11)

Artikel 11 betreft de procedure voor het verlenen van versterkte bescherming en kent die bevoegdheid toe aan het

de ce qui est pratiquement possible, elle doit éloigner les biens culturels meubles des objectifs militaires ou leur fournir une protection in situ adéquate, mais aussi éviter de placer des objectifs militaires à proximité des biens culturels.

3.2.5. Obligation de protection des biens culturels en territoire occupé pour la Partie occupante (article 9)

L'article 9 vise la protection des biens culturels par la Partie occupante. Sur le territoire d'une autre Partie, elle doit d'une part, interdire et empêcher toute exportation ou autre transfert de propriétés illicites de biens culturels (le terme « illicite » est défini à l'article 1er du Protocole), et, d'autre part, n'autoriser toute fouille archéologique et toute transformation ou changement d'utilisation de biens culturels en coopération étroite des autorités nationales compétentes dudit territoire qu'à des fins de sauvegarde, enregistrement ou conservation des biens culturels.

3.3. *Règles relatives à la mise en oeuvre d'un système de protection renforcée (articles 10 à 15)*

3.3.1. Critères cumulatifs d'octroi de la protection renforcée (article 10)

L'article 10 détermine les trois critères cumulatifs qui doivent être rencontrés pour placer un bien culturel sous protection renforcée:

- a) il s'agit d'un patrimoine culturel de la plus haute importance pour l'humanité;
- b) le bien est protégé par des mesures internes juridiques et administratives adéquates qui lui reconnaissent sa valeur exceptionnelle et lui garantissent le plus haut niveau de protection;
- c) le bien n'est pas utilisé à des fins militaires ou en vue de protéger des sites militaires (ce qui doit être confirmé par le biais d'une déclaration).

Le régime de la protection renforcée est destiné à remédier aux carences des dispositions de la Convention de 1954 relatives à la protection spéciale, qui se sont révélées inopérantes. En effet, à ce jour, seuls cinq sites sont inscrits au Registre international des biens sous protection spéciale établi par l'article 8, § 6, de la Convention.

3.3.2. Règles relatives à l'octroi de la protection renforcée (article 11)

L'article 11 concerne la procédure d'octroi de la protection renforcée et en attribue la responsabilité au Comité ins-

Comité ingesteld overeenkomstig artikel 24 van het Protocol. De Partij die rechtsmacht of controle heeft over een cultureel goed kan om de inschrijving verzoeken van een goed op de Lijst van culturele goederen onder versterkte bescherming, eventueel op uitnodiging van het Comité dat ex officio kan handelen, dan wel op aanbeveling van andere Partijen of van bepaalde NGO's bedoeld in paragraaf 3. De te volgen procedure is omschreven in artikel 11. Er is voorzien in een dringende procedure in geval van een gewapend conflict.

3.3.3. Omschrijving van versterkte bescherming (artikel 12)

Artikel 12 betreft het stelsel dat geldt voor culturele goederen onder versterkte bescherming : zij mogen niet worden aangevallen en de goederen alsmede de onmiddellijke nabijheid ervan mogen niet worden aangewend ter ondersteuning van een militaire actie.

3.3.4. Verlies van versterkte bescherming (artikel 13)

Artikel 13 omschrijft de twee gevallen waarin een cultureel goed onder versterkte bescherming die bescherming verliest.

Het eerste geval betreft de opschorting of de opheffing van de bescherming overeenkomstig artikel 14.

Het tweede geval betreft het verlies van de versterkte bescherming zolang het goed door de aanwending ervan een militair doelwit is zoals omschreven in artikel 1.

In die omstandigheden mag het slechts worden aangevallen als de drie voorwaarden bedoeld in artikel 13, paragraaf 2, zijn vervuld.

Deze paragraaf die de nadruk legt op de aanwending van culturele goederen voor militaire doeleinden, is gegrond op artikel 57 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève.

3.3.5. Voorwaarden en procedure inzake de opschorting van de versterkte bescherming (artikel 14)

Naar luid van artikel 14 kan het Comité de versterkte bescherming opschorten of opheffen als het goed niet langer beantwoordt aan een van de criteria bedoeld in artikel 10, dan wel in geval van een ernstige overtreding van artikel 12, omdat het beschermde goed is aangewend ter ondersteuning van een militaire actie. De Partijen hebben de mogelijkheid hun standpunt te kennen te geven alvorens een dergelijke beslissing wordt genomen.

titué par l'article 24 du Protocole. L'initiative de demander qu'un bien soit inscrit sur la Liste des biens culturels sous protection renforcée appartient à la Partie qui a juridiction ou exerce le contrôle sur un bien culturel, éventuellement à l'invitation du Comité qui peut agir ex officio ou sur recommandation d'autres Parties ou de certaines ONG visées au paragraphe 3. L'article 11 précise la procédure à suivre. Une procédure d'urgence est également prévue en cas de conflit armé.

3.3.3. Définition de la protection renforcée (article 12)

L'article 12 définit le régime des biens culturels sous protection renforcée : d'une part, ils ne peuvent être l'objet d'attaque et, d'autre part, ces biens et leurs abords immédiats ne peuvent être utilisés à l'appui d'une action militaire.

3.3.4. Perte de la protection renforcée (article 13)

L'article 13 énonce les deux hypothèses dans lesquelles un bien culturel sous protection renforcée perd cette protection.

La première hypothèse est celle de la suspension ou de l'annulation de la protection conformément à l'article 14.

La seconde hypothèse vise la perte de la protection renforcée aussi longtemps que le bien, par son utilisation, est devenu un objectif militaire, tel que défini à l'article 1er.

Dans ces circonstances, il ne peut faire l'objet d'une attaque qu'aux trois conditions énoncées à l'article 13, paragrafe 2.

En mettant l'accent sur l'utilisation des biens culturels à des fins militaires, ce paragraphe s'inspire de l'article 57 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève.

3.3.5. Conditions et procédures de suspension et d'annulation de la protection renforcée (article 14)

L'article 14 prévoit que le Comité peut suspendre ou annuler la protection renforcée, soit lorsque le bien ne satisfait plus à l'un des critères énoncés à l'article 10, soit lorsqu'il y a violation grave de l'article 12, du fait de l'utilisation du bien protégé à l'appui d'une action militaire. Les Parties ont l'occasion de faire connaître leurs vues avant qu'une telle décision soit prise.

3.4. *Regels betreffende de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de individuen en de rechtsmacht van de Verdragsluitende Partijen (artikelen 15 tot 21)*

3.4.1. Omschrijving en bestraffing van ernstige schendingen van het Protocol (artikel 15)

Naar luid van artikel 15 worden de ernstige schendingen van het Protocol omschreven en gestraft, de Partijen verplicht de nationale maatregelen te nemen die vereist zijn voor de strafbaarstelling ervan krachtens hun nationaal recht en voor de bestraffing ervan door middel van passende straffen. Een van de volgende feiten wordt als een ernstige schending beschouwd:

- 1) een aanval richten op een cultureel goed onder versterkte bescherming;
- 2) een dergelijk goed of de onmiddellijke nabijheid ervan aanwenden ter ondersteuning van een militaire actie;
- 3) de culturele goederen onder algemene, bijzondere of versterkte bescherming op grote schaal vernietigen of zich toe-eigenen;
- 4) een aanval richten op een cultureel goed beschermd door het Verdrag of door dit Protocol;
- 5) een cultureel goed beschermd door het Verdrag stelen, plunderen of verduisteren of tegen een dergelijk goed een daad van vandalisme plegen.

Er moet worden onderstreept dat de eerste drie misdrijven krachtens een bijzonder regime worden gestraft, want zij worden als buitengewoon ernstig beschouwd gelet op het onderwerp en het doel van het Protocol [artikel 15, lid a) tot c)].

Er is een wezenlijk onderscheid gemaakt tussen de ernstige misdrijven en de andere inbreuken op het Protocol bedoeld in artikel 21.

De Diplomatieke Conferentie oordeelde dat zulks overeenstemt met de procedure gevolgd in artikel 85 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève en in het Statuut van het Internationaal Strafhof.

Het Protocol voorziet aldus in een stelsel voor de bestraffing van misdrijven dat niet voorkwam in het Verdrag van 1954.

3.4.2. Regels betreffende de uitbreiding van de rechtsmacht van de rechtbanken van de Verdragsluitende Partijen met betrekking tot de misdrijven bedoeld in artikel 15 en regels inzake de uitoefening van de rechtsmacht (artikel 16)

Overeenkomstig artikel 16, paragraaf 1, moeten de Partijen de rechtsmacht van hun rechtbanken vestigen om

3.4. *Règles relatives à la responsabilité pénale des individus et à la compétence des Etats parties (articles 15 à 21)*

3.4.1. Définition et répression des violations graves du Protocole (article 15)

L'article 15 définit et réprime les violations graves du Protocole, oblige les Parties à prendre les mesures internes nécessaires pour leur incrimination en droit interne et pour leur répression par des peines appropriées. Constitue une violation grave un des actes suivants:

- 1) faire d'un bien culturel sous protection renforcée l'objet d'une attaque;
- 2) utiliser un tel bien ou ses abords immédiats à l'appui d'une action militaire;
- 3) détruire ou s'approprier massivement des biens culturels sous protection générale, spéciale ou renforcée;
- 4) faire d'un bien culturel couvert par la Convention et le présent Protocole l'objet d'une attaque;
- 5) voler, piller ou détourner un bien culturel protégé par la Convention, ou commettre un acte de vandalisme à l'encontre d'un tel bien.

Notons dès à présent que les trois premières infractions font l'objet d'un régime répressif spécifique, étant considérées comme particulièrement graves eu égard à l'objet et au but du Protocole [article 15, alinéas a) à c)].

Une distinction essentielle est faite entre les infractions graves et les autres infractions du Protocole, visées à l'article 21.

La Conférence diplomatique a considéré que cela reflétait la démarche suivie à l'article 85 du Premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève et par le Statut de la Cour pénale internationale.

Ainsi, le Protocole établit un mécanisme de répression des infractions que n'offrait pas la Convention de 1954.

3.4.2. Règles d'extension de la compétence des tribunaux des Etats Parties à l'égard des infractions visées par l'article 15 et règles d'exercice de la compétence (article 16)

L'article 16, paragraphe 1er, oblige les Parties à établir la compétence de leurs tribunaux pour connaître des infrac-

kennis te nemen van de misdrijven bedoeld in artikel 15 op grond van de volgende criteria :

- a) territorialiteit: iedere Partij moet haar rechtsmacht vestigen om kennis te nemen van een misdrijf bedoeld in artikel 15 als dat misdrijf op haar grondgebied is gepleegd. In dat geval zijn de Belgische wetten van toepassing overeenkomstig het bepaalde in artikel 3 van het Strafwetboek;
- b) actieve persoonlijkheid: de Belgische rechter moet kennis kunnen nemen van een misdrijf gepleegd door een Belgisch onderdaan in het buitenland;
- c) met betrekking tot de eerste drie misdrijven bedoeld in artikel 15, lid a) tot c), moet iedere Partij haar rechtsmacht vestigen teneinde de toepassing van het beginsel aut dedere aut judicare mogelijk te maken. Bijgevolg moet de Belgische rechter bevoegd zijn om kennis te nemen van die misdrijven als de vermoedelijke dader zich op het Belgische grondgebied bevindt, op voorwaarde dat België betrokkene niet uitlevert aan een van de Staten die bevoegd zijn krachtens de criteria inzake territorialiteit en actieve persoonlijkheid.

Sedert de goedkeuring van de wet van 18 juli 2001 houdende wijziging van artikel 12bis van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering zijn Belgische gerechten bevoegd om kennis te nemen van misdrijven gepleegd buiten het grondgebied van het Koninkrijk en bedoeld in een internationaal verdrag waardoor België is gebonden wanneer het krachtens dat verdrag op enigerlei wijze wordt verplicht de zaak aan zijn bevoegde autoriteiten voor te leggen teneinde vervolging in te stellen.

Het nationale recht is bijgevolg in overeenstemming gebracht met de bepalingen van dit Protocol inzake de uitbreiding van de rechtsmacht van de nationale gerechten van de Verdragsluitende Partijen.

Artikel 16, paragraaf 2, betreft de uitoefening van de rechtsmacht door de gerechten van de Partijen.

In punt a) ervan is gesteld dat het Protocol geen afbreuk doet aan de uitoefening van de rechtsmacht op grond van het nationaal en het internationaal recht (daaronder begrepen het gewoonterecht).

Overeenkomstig punt b) zijn de leden van de strijdkrachten en de onderdanen van een Staat die geen Partij is bij het Protocol, met uitzondering van de onderdanen die deel uitmaken van de strijdkrachten van een Verdragsluitende Partij, krachtens het Protocol niet individueel strafrechtelijk aansprakelijk aangezien de Partijen niet verplicht zijn hun rechtsmacht te vestigen ten aanzien van die personen, noch hen uit te leveren. Hoewel in een interpretatieve verklaring van de voorzitter van de werkgroep met betrekking tot hoofdstuk 4 is gesteld dat zulks een Staat niet belet dergelijke feiten in het nationaal recht strafbaar

tions visées par l'article 15 en fonction des critères suivants :

- a) la territorialité: chaque Partie est tenue d'établir sa compétence pour connaître d'une infraction visée à l'article 15, lorsque cette infraction a été commise sur son territoire. Les dispositions des lois belges s'appliquent dans ce cas, conformément à l'article 3 du Code pénal;
- b) la personnalité active : le juge belge doit pouvoir connaître de l'infraction si elle a été commise à l'étranger par un ressortissant belge;
- c) s'agissant des trois premières infractions visées par l'article 15 (alinéas a) à c)), chaque Partie doit établir sa compétence aux fins de permettre l'application du principe aut dedere aut judicare. Le juge belge doit donc être compétent pour connaître de ces infractions lorsque l'auteur présumé est présent sur territoire belge, à condition que la Belgique ne l'extrade pas vers l'un des Etats compétents en vertu des critères de la territorialité et de la personnalité active.

Depuis l'adoption de la loi portant modification de l'article 12bis du Titre préliminaire du Code de procédure pénale en date du 18 juillet 2001, ledit article 12bis donne compétence aux juridictions belges pour connaître des infractions commises hors du territoire du Royaume et visées par une convention internationale, lorsque cette convention lui impose, de quelque manière que ce soit, de soumettre l'affaire à ses autorités compétentes.

Le droit interne est donc en conformité avec les dispositions du présent Protocole relatives aux extensions de compétence des juridictions nationales des Etats parties.

Le second paragraphe de l'article 16 concerne l'exercice de la compétence par les tribunaux des Parties.

Le point a) précise que le Protocole ne préjuge pas de l'exercice de la compétence en vertu du droit interne ou international (y compris coutumier).

Le point b) prévoit que les membres des forces armées et les ressortissants d'un Etat non partie au Protocole, hormis ceux qui servent dans les forces armées d'un Etat Partie, n'encourent pas de responsabilité pénale individuelle en vertu du Protocole puisque les Parties n'ont pas l'obligation d'établir leur compétence à l'égard de ces personnes, ni de les extradier. Bien qu'une déclaration interprétative du président du groupe de travail sur le chapitre 4 précise que cela n'empêche pas un Etat partie d'incriminer de tels faits en droit interne, l'objectif poursuivi par l'article 16, paragraphe 2, b, est de rendre inopérantes

te stellen, strekt artikel 16, paragraaf 2, b, ertoe dat de bepalingen inzake tenlastelegging, uitlevering en wederzijdse rechtshulp in dat geval onwerkzaam zijn.

Derhalve houdt België met deze uitzondering geen rekening voor de toepassing van het Protocol in het Belgische recht. Overeenkomstig artikel 16, § 2, a) en het beginsel van niet-discriminatie, stelt ons land alle feiten strafbaar opgesomd in artikel 15, zonder onderscheid van de nationaliteit van de daders of van de plaats waar het misdrijf is gepleegd. Niets belet inderdaad een Staat de rechtsmacht van zijn strafgerechten uit te breiden voor zover de in het internationaal recht geldende beperkingen inzake zijn rechtsmacht niet worden overschreden « en deçà de ces limites, le titre à la juridiction qu'il exerce se trouve dans la souveraineté » (rechtspraak van het arrest gewezen in 1927 door het Permanente Hof van Internationale Justitie in de zaak Lotus). Bijgevolg zal België op het tijdstip van de bekrachtiging van het Protocol de volgende verklaring formuleren : « Conform artikel 16, § 2, a) van het Protocol en het non-discriminatie beginsel, stelt België alle handelingen strafbaar bedoeld in artikel 15 van voornoemd Protocol, zonder rekening te houden met de uitzondering bedoeld in artikel 16, § 2, b) ervan ».

3.4.3. Regels aut dedere aut judicare en recht op een billijk proces (artikel 17)

Met het oog op een doeltreffende bestraffing, is in artikel 17, paragraaf 1, van het Protocol bepaald dat de Staat op het grondgebied waarvan de vermoedelijke dader van de misdrijven bedoeld in artikel 15, lid a) tot en met c), wordt aangetroffen, twee mogelijkheden heeft: de betrokken persoon uitleveren of de zaak voorleggen aan zijn autoriteiten bevoegd voor de uitoefening van de strafvordering.

Bijgevolg kan een verzoek om uitlevering worden geformuleerd door een Staat waarvan de gerechten bevoegd zijn. In dat geval kan de aangezochte Staat beslissen de uitlevering al dan niet toe te staan. Ingeval de uitlevering wordt geweigerd, legt de aangezochte Staat de zaak volgens een procedure conform het nationaal en het internationaal recht voor aan zijn rechterlijke autoriteiten opdat zij ter zake een beslissing nemen.

Het is ook mogelijk dat geen verzoek om uitlevering wordt geformuleerd. Het is namelijk niet onmogelijk dat uitlevering uitgesloten is, bijvoorbeeld op grond van de regel dat eigen onderdanen niet worden uitgeleverd. In dat geval moet de Staat op het grondgebied waarvan betrokkene wordt aangetroffen de zaak ook voorleggen aan de rechterlijke autoriteiten zodat zij ter zake een beslissing kunnen nemen. Er moet evenwel worden onderstreept dat laatstgenoemde Staat in de meeste gevallen niet uit eigen beweging zal handelen, maar altijd naar aanleiding van gegevens verstrekt door een andere Staat (wellicht de Staat *loci delicti commissi*), hetzij via een bevel tot voorlopige aanhouding uitgevaardigd door Interpol, dan wel wegens de aangifte van de feiten met het oog op vervolging.

dans un tel cas d'espèce les dispositions relatives à l'incrimination, à l'extradition et à l'entraide judiciaire.

C'est pourquoi la Belgique ne tiendra pas compte de cette exception pour la mise en œuvre du Protocole en droit belge. Conformément à l'article 16, § 2, a) et au principe de non discrimination, la Belgique incriminera les actes énoncés à l'article 15 sans distinction de nationalité de ses auteurs ni quant à lieu de la commission de l'acte. Rien n'empêche en effet un Etat d'étendre la compétence de ses juridictions pénales tant qu'il ne dépasse pas les limites que le droit international trace à sa compétence; « en deçà de ces limites, le titre à la juridiction qu'il exerce se trouve dans sa souveraineté » (jurisprudence de l'arrêt rendu en 1927 par la Cour permanente de Justice internationale dans l'affaire Lotus). Par conséquent, la Belgique formulera une déclaration lors de la ratification du Protocole selon laquelle : « Conformément à l'article 16, § 2, a) du Protocole et au principe de non discrimination, la Belgique incriminera les actes énoncés à l'article 15 dudit Protocole sans tenir compte de l'exception prévue en son article 16, § 2, b) ».

3.4.3. Règles aut dedere aut judicare et droit au procès équitable (article 17)

Afin d'assurer que la répression s'exerce de façon effective, le Protocole dispose, en son article 17, paragraphe 1er, que l'Etat sur le territoire duquel l'auteur présumé des infractions visées par l'article 15, alinéas a) à c), est découvert a le choix entre deux attitudes: extraditer la personne concernée ou soumettre l'affaire à ses autorités compétentes pour l'exercice de l'action pénale.

Dès lors, soit une demande d'extradition est faite par un Etat dont les juridictions seraient compétentes. Dans ce cas, l'Etat requis décide d'accorder ou non l'extradition. Si l'extradition est refusée, l'Etat requis transmet l'affaire à ses autorités judiciaires, selon une procédure conforme à sa législation interne et au droit international, afin que celles-ci prennent une décision à propos du dossier.

Soit aucune demande d'extradition n'a été formulée. Il se peut notamment que l'extradition soit impossible, par exemple en raison de l'application de la règle de non extradition des nationaux. Dans cette hypothèse, l'Etat sur le territoire duquel se trouve la personne sera également tenu de transmettre l'affaire aux autorités judiciaires, afin qu'elles prennent une décision à propos du dossier. Il faut cependant remarquer que, dans la plupart des cas, ce dernier Etat n'agira pas à proprement parler d'initiative, mais toujours, soit à la suite de l'information donnée par un autre Etat (vraisemblablement l'Etat *loci delicti commissi*), soit par le biais d'une demande d'arrestation provisoire lancée par Interpol, soit par le biais d'une dénonciation des faits aux fins de poursuite.

In beide gevallen is de Staat die niet uitlevert enkel verplicht de zaak voor te leggen aan zijn bevoegde autoriteiten met het oog op de strafvordering. In ons land wordt de zaak met andere woorden voorgelegd aan het openbaar ministerie dat zich uitspreekt over de opportuniteit van vervolging.

De tweede paragraaf is een klassieke bepaling in internationale strafrechtelijke verdragen, want zij garandeert de vervolgte persoon een billijke behandeling en een billijk proces in alle stadia van het gerechtelijk onderzoek en van de vervolging. Die behandeling wordt hem trouwens verzekerd in het Belgisch recht.

3.4.4. Regels inzake uitlevering (artikel 18)

Artikel 18 bevat de klassieke regels inzake uitlevering die steeds voorkomen in internationale verdragen inzake strafrecht.

Die regels hebben evenwel enkel betrekking op de misdrijven bedoeld in artikel 15, lid a) tot c), met andere woorden de aanvallen op de culturele goederen onder versterkte bescherming, de aanwending van culturele goederen onder versterkte bescherming of de onmiddellijke nabijheid ervan ter ondersteuning van een militaire actie en ten slotte het op grote schaal vernietigen of zich toe-eigenen van culturele goederen. Artikel 18 voorziet a contrario niet in uitleveringsregels met betrekking tot de andere ernstige inbreuken op het Protocol, te weten het gegeven een aanval te richten op een cultureel goed dat is beschermd door het Verdrag van 1954 of door het Protocol, maar niet onder versterkte bescherming is gesteld.

3.4.5. Regels inzake wederzijdse rechtshulp (artikel 19)

Artikel 19 stemt overeen met de klassieke bepalingen inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (bij voorbeeld artikel 88 van het eerste Protocol bij de Verdragen van Genève). Het verplicht de Partijen elkaar in zo ruim mogelijke mate wederzijdse rechtshulp te verlenen inzake enig misdrijf bedoeld in artikel 15.

Zij doen zulks overeenkomstig eventuele verdragen en akkoorden die tussen hen kunnen bestaan. Bij gebreke van dergelijke verdragen en akkoorden geschiedt zulks overeenkomstig hun nationaal recht.

3.4.6. Uitzondering op de regels inzake uitlevering en wederzijdse rechtshulp (artikel 20)

Krachtens artikel 20, paragraaf 1, kan een verzoek om uitlevering of om wederzijdse rechtshulp geformuleerd op grond van de twee voorgaande artikelen niet worden geweigerd om de enige reden dat het betrekking heeft op

D'une manière plus générale, il convient en outre de faire observer que, dans l'une et l'autre hypothèses, la seule obligation qui incombe à l'Etat qui n'extrade pas est de soumettre l'affaire à ses autorités compétentes pour l'exercice de l'action pénale, c'est-à-dire, en ce qui concerne la Belgique, au ministère public, qui appréciera l'opportunité de poursuivre.

Le second paragraphe est une disposition classique des conventions internationales en matière de droit pénal. Il reconnaît à la personne poursuivie la garantie d'un traitement et d'un procès équitable à tous les stades de l'enquête et des poursuites. Ce traitement lui est clairement garanti par le droit belge.

3.4.4. Règles d'extradition (article 18)

On trouve à l'article 18 les règles, classiques dans les conventions internationales en matière pénale, relatives à l'extradition.

Cependant, ces règles visent seulement les infractions énoncées aux alinéas a) à c) de l'article 15, c'est-à-dire les attaques contre les biens culturels sous protection renforcée, l'utilisation de biens sous protection renforcée ou de leurs abords immédiats à l'appui d'une action militaire et enfin la destruction ou l'appropriation massives de biens culturels. A contrario, l'article 18 n'établit pas de règles d'extradition pour les autres infractions graves du Protocole, dont le fait de faire d'un seul bien culturel couvert par la Convention de 1954 ou le Protocole, mais pas sous protection renforcée, l'objet d'une attaque.

3.4.5. Règles d'entraide judiciaire (article 19)

L'article 19 correspond aux dispositions classiques relatives à l'entraide judiciaire en matière pénale (par exemple l'article 88 du premier Protocole aux Conventions de Genève). Il oblige les Parties à s'accorder l'entraide judiciaire la plus large possible relative à n'importe quelle infraction énoncée à l'article 15.

Elles le font conformément aux éventuels traités et accords qui peuvent exister entre elles, et, en l'absence de tels traités et accords, conformément à leur droit interne.

3.4.6. Exception aux règles d'extradition et d'entraide judiciaire (article 20)

L'article 20 paragraphe 1er prévoit qu'une demande d'extradition ou d'entraide judiciaire, formulée sur base des deux articles précédents ne peut être refusée pour la seule raison qu'elle concerne une infraction politique, une infrac-

een politiek delict, een feit samenhangend met een politiek delict of een feit ingegeven door politieke motieven.

Naar luid van paragraaf 2 kan de aangezochte Partij de uitlevering of de wederzijdse rechtshulp evenwel weigeren als zij ernstige redenen heeft om aan te nemen dat het verzoek is ingediend om een persoon te vervolgen of te straffen omwille van zijn ras, godsdienst, nationaliteit, etnische herkomst of politieke overtuiging, dan wel dat gevolg geven aan dat verzoek ernstig nadeel zou kunnen berokkenen aan de toestand van die persoon gelet op een van de voorgaande overwegingen.

3.4.7. Definitie en bestraffing van de feiten die krachtens het Protocol strafbaar zijn gesteld en geen ernstige schendingen zijn (artikel 21)

In artikel 21 zijn de inbreuken op het Protocol omschreven die geen ernstige schendingen zijn (gedefinieerd in artikel 15), te weten enige aanwending van culturele goederen waarbij het Verdrag of dit Protocol worden geschonden, alsmede enige ongeoorloofde uitvoer, verplaatsing of overbrenging van de eigendom van culturele goederen uit een bezet gebied, waarbij het Verdrag of dit Protocol worden geschonden.

Iedere Staat keurt de wetgevende, administratieve of disciplinaire maatregelen goed die vereist kunnen zijn om daaraan een einde te maken.

3.5. *Uitbreiding van het toepassingsgebied van het Protocol tot gewapende conflicten die niet internationaal zijn (artikel 22)*

Deze definitie stemt overeen met die welke voorkomt in artikel 1, § 2, van het tweede aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève. In geval van een bevoegdheidsconflict wordt krachtens paragraaf 4 voorrang verleend aan het gerecht van de Partij op het grondgebied waarvan het intern conflict zich voordoet met betrekking tot de ernstige inbreuken op het Protocol gepleegd in het kader van een gewapend conflict (artikel 15).

3.6. *Institutionele aangelegenheden (artikelen 23 tot 29)*

3.6.1. Organisatie van de vergadering van de Verdragsluitende Partijen (artikel 23)

Behalve in het geval van een buitengewone vergadering, wordt de Vergadering van de Partijen bijeengeroepen op hetzelfde tijdstip als de Algemene Conferentie van de UNESCO en gecoördineerd met de Vergadering van de Hoge Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 1954.

tion connexe à une infraction politique, ou une infraction inspirée par des mobiles politiques.

Le second paragraphe prévoit cependant que la Partie requise peut refuser l'extradition ou l'entraide judiciaire lorsqu'elle a de sérieuses raisons de croire que la demande a été présentée aux fins de poursuivre ou de sanctionner une personne pour des raisons de race, de religion, de nationalité, d'origine ethnique ou d'opinions politiques, ou que donner suite à cette demande porterait préjudice à la situation de cette personne pour l'une quelconque de ces considérations.

3.4.7. Définition et répression des infractions établies par le Protocole et distinctes des violations graves (article 21)

L'article 21 définit les infractions du Protocole distinctes des violations graves (définies par l'article 15) soit le fait d'utiliser des biens culturels en violation de la Convention ou de ce Protocole ou d'exporter, déplacer ou transférer la propriété de biens culturels illicitement depuis un territoire occupé, en violation de la Convention ou de ce Protocole.

Chaque Partie doit adopter les mesures législatives, administratives ou disciplinaires qui pourraient être nécessaires pour faire cesser ces actes.

3.5. *Extension du champ d'application du Protocole aux conflits armés non internationaux (article 22)*

L'article 22 est essentiel particulièrement en ce qui concerne le chapitre 4 du protocole. Il prévoit l'application du Protocole aux situations de conflit armé non international surgissant sur le territoire de l'une des Parties. Cette définition correspond à celle fournie à l'article 1, § 2 du Protocole II additionnel aux Conventions de Genève. En cas de conflit de juridictions, le paragraphe 4 accorde la priorité de juridiction à la Partie sur le territoire de laquelle se produit un conflit interne en ce qui concerne les infractions graves au Protocole commises dans le cadre de ce conflit armé (article 15).

3.6. *Questions institutionnelles (articles 23 à 29)*

3.6.1. Organisation de réunions des Etats Parties (article 23)

Sauf réunion extraordinaire, la Réunion des Parties est convoquée en même temps que la Conférence générale de l'UNESCO et en coordination avec la Réunion des Hautes Parties contractantes à la Convention de 1954.

In paragraaf 3 zijn de bevoegdheden ervan opgesomd, onder meer de goedkeuring van de leidende beginselen uitgewerkt door het Comité en, in geval van een probleem inzake de toepassing van het Protocol, het onderzoek ervan en het eventueel formuleren van aanbevelingen.

3.6.2. Instelling van een Comité voor de bescherming van de culturele goederen in geval van een gewapend conflict (artikel 24)

Krachtens artikel 24 wordt een Comité voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict ingesteld dat bestaat uit bekwame vertegenwoordigers van twaalf Partijen verkozen door de Vergadering van de Partijen die rekening ermee houden dat de diverse regio's van en de culturen in de wereld op billijke wijze zijn vertegenwoordigd. Het Comité komt een keer per jaar in gewone zitting bijeen en telkens wanneer hij het nodig acht in buitengewone zitting.

Het statuut, de samenstelling en de regels inzake de werking van een controleorgaan dat in het Verdrag van 1954 amper voorkwam, zijn in het Protocol gedetailleerd geregeld.

3.6.3. Mandaat van de leden van het Comité (artikel 25)

Overeenkomstig artikel 25 heeft de helft van de Partijen verkozen tot lid van het Comité een mandaat van 4 jaar dat slechts een keer onmiddellijk kan worden verlengd. Het mandaat van de andere helft eindigt na afloop van de eerste gewone zitting van de Vergadering van de Partijen die volgt op die tijdens welke de Partijen zijn verkozen.

3.6.4. Huishoudelijk reglement van het Comité (artikel 26)

Naar luid van artikel 26, paragraaf 1, moet het Comité een huishoudelijk reglement opstellen. De paragrafen 2 en 3 betreffen de regels die het Comité moet naleven bij de stemming over het huishoudelijk reglement.

3.6.5. Bevoegdheden van het Comité en regels inzake samenwerking (artikel 27)

Artikel 27, paragraaf 1, betreft de diverse bevoegdheden van het Comité, onder meer de uitwerking van leidende Beginselen voor de toepassing van het Protocol, het verlenen, opschorten of opheffen van de versterkte bescherming of het onderzoek van de verzoeken om internationale bijstand op grond van artikel 32.

De paragrafen 2 en 3 voorzien in en organiseren de samenwerking van het Comité met de Directeur-generaal van UNESCO, alsmede met de al dan niet gouvernemen-

Le paragraphe 3 énonce l'ensemble de ses attributions parmi lesquelles l'approbation des principes directeurs élaborés par le Comité et, en cas de problème lié à l'application du Protocole, son examen et la formulation éventuelle de recommandations.

3.6.2. Institution d'un Comité pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé (article 24)

L'article 24 institue un Comité pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé. Il est composé de représentants qualifiés de douze Parties élues par la Réunion des Parties qui, ce faisant, veille à ce que les différentes régions et cultures du monde soient équitablement représentées. Le Comité se réunit une fois par an en session ordinaire et, chaque fois qu'il le souhaite, en session extraordinaire.

Le Protocole règle de manière détaillée le statut, la composition et les règles de fonctionnement d'un organe de supervision à peine cité dans la Convention de 1954.

3.6.3. Le mandat des membres du Comité (article 25)

L'article 25 prévoit que les Parties élues membres du Comité ont pour moitié un mandat de quatre ans, renouvelable une seule fois immédiatement, et pour l'autre un mandat prenant fin dès que se termine la première session ordinaire de la Réunion des Parties qui suit celle au cours de laquelle elles ont été élues.

3.6.4. Le règlement intérieur du Comité (article 26)

Le premier paragraphe charge le Comité d'établir son règlement intérieur. Les règles de vote suivies par le Comité lorsqu'il adopte son règlement intérieur font l'objet du second et du troisième paragraphe de l'article 26.

3.6.5. Les attributions du Comité et les règles de coopération (article 27)

Le premier paragraphe de l'article 27 énonce les différentes attributions du Comité, parmi lesquelles l'élaboration des Principes directeurs pour l'application du Protocole, l'octroi, la suspension ou l'annulation de la protection renforcée et l'examen des demandes d'assistance internationale au titre de l'article 32.

Le second et le troisième paragraphes prévoient et organisent la coopération du Comité avec le Directeur général de l'UNESCO et avec les organisations gouvernementales

tele organisaties waarvan de doelstellingen overeenstemmen met die van het Verdrag of van de aanvullende Protocollen erbij.

3.6.6. Bijstand aan het Comité door het Secretariaat van UNESCO (artikel 28)

De opdrachten van het Secretariaat van UNESCO dat bijstand aan het Comité verleent zijn nader omschreven in artikel 28.

3.6.7. Instelling van een Fonds voor de bescherming van de culturele goederen in geval van gewapend conflict (artikel 29)

Krachtens artikel 29 wordt een Fonds ingesteld dat financiële of andere bijstand verleent ter ondersteuning van de maatregelen die moeten worden genomen in vredetijd, van de dringende, voorlopige of andere maatregelen tot bescherming van de culturele goederen ten tijde van een gewapend conflict of met betrekking tot herstel onmiddellijk na het einde van de vijandelijkheden, zulks overeenkomstig het Protocol. De volgende paragrafen houden verband met de samenstelling van de middelen van het Fonds, onder meer de vrijwillige bijdragen van de Partijen, en met de voorwaarden onder welke de Partijen uitgaven kunnen doen.

3.7. *Regels met betrekking tot de verspreiding van informatie en tot internationale bijstand (artikelen 30 tot 33)*

3.7.1. Verplichting informatie te verstrekken over het Protocol (artikel 30)

Overeenkomstig artikel 30 moeten de Partijen zowel in vredetijd als ten tijde van een gewapend conflict informatie verspreiden inzake het Protocol; in de eerste plaats door onderwijs- en informatieprogramma's bestemd voor de volledige bevolking. Daarna moeten de Partijen een reeks maatregelen nemen die noodzakelijk zijn opdat de burgerlijke en militaire overheden die ten tijde van een gewapend conflict verantwoordelijkheid dragen met betrekking tot de toepassing van het Protocol, het perfect zouden kennen.

Het gaat onder meer over het opnemen in hun militaire reglementen van aanwijzingen inzake de bescherming van de culturele goederen, over de uitwerking en de toepassing van opleidings- en onderwijsprogramma's in vredetijd, alsmede over het verstrekken van informatie over de wetten en bestuurlijke bepalingen die de toepassing van het Protocol beogen.

Dit artikel is aanzienlijk ambitieuzer dan artikel 25 van het Verdrag van 1954 en is bovendien gegrond op arti-

ou non dont les objectifs sont similaires à ceux de la Convention ou de ses Protocoles.

3.6.6. Assistance du Comité par le Secrétariat de l'UNESCO (article 28)

L'article 28 détermine les fonctions du Secrétariat de l'UNESCO qui assiste le Comité.

3.6.7. Institution d'un Fonds pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé (article 29)

Un Fonds est institué par l'article 29 afin d'accorder une assistance financière ou autre pour soutenir les mesures à prendre en temps de paix, les mesures d'urgence, provisoires ou toute autre mesure de protection des biens culturels en période de conflit armé ou de rétablissement suivant immédiatement la fin des hostilités, conformément au Protocole. Les paragraphes suivants sont destinés à la constitution des ressources du Fonds, parmi lesquelles les contributions volontaires des Parties, et aux conditions dans lesquelles celui-ci peut engager des dépenses.

3.7. *Règles relatives à la diffusion de l'information et à l'assistance internationale (articles 30 à 33)*

3.7.1. Obligation de diffusion de connaissance du Protocole (article 30)

L'obligation de diffusion de la connaissance du Protocole prévue par l'article 30 à charge des Parties, en temps de paix comme en temps de conflit armé, consiste tout d'abord à créer des programmes d'éducation et d'information destinés à l'ensemble de la population. Ensuite, les Parties doivent prendre toute une série de mesures nécessaires à la connaissance parfaite du Protocole par les autorités militaires et civiles qui, en période de conflit armé, assument des responsabilités touchant à son application.

Il s'agit par exemple de l'incorporation de consignes sur la protection des biens culturels dans leurs règlements militaires, de l'élaboration et de la mise en oeuvre de programmes d'instruction et d'éducation en temps de paix et de la communication des lois et dispositions administratives adoptées pour assurer l'application du Protocole.

Cet article est sensiblement plus ambitieux que l'article 25 de la Convention de 1954. Il s'inspire en outre de

kel 83 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève.

3.7.2. Verplichting tot internationale bijstand in geval van een ernstige schending van het Protocol (artikel 31)

Naar luid van artikel 31 moeten de Partijen in geval van ernstige schendingen van het Protocol (omschreven in artikel 15) internationaal samenwerken. Zij verbinden zich ertoe op te treden conform het Handvest van de Verenigde Naties, zowel gezamenlijk door toedoen van het Comité, als afzonderlijk in samenwerking met UNESCO en met de UNO. Deze bepaling is gegrond op het mechanisme bedoeld in artikel 89 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève.

3.7.3. Toepassing van een stelsel voor internationale bijstand (artikel 32)

Artikel 32 voorziet in een stelsel voor internationale bijstand.

Een Partij kan aan het Comité om internationale bijstand verzoeken voor culturele goederen onder versterkte bescherming, dan wel voor de voorbereiding, de uitwerking of de toepassing van de wetten, bestuurlijke bepalingen en maatregelen bedoeld in artikel 10 (inzake de voorwaarden voor versterkte bescherming).

Een partij bij een conflict die geen Partij is bij het Protocol maar de bepalingen ervan aanvaardt en toepast, kan het Comité om passende internationale bijstand verzoeken.

Het Comité keurt de bepalingen goed inzake de indiening van de verzoeken om internationale bijstand en bepaalt welke vorm die bijstand eventueel kan aannemen.

In artikel 32 worden de Partijen ten slotte aangemoedigd aan het Comité technische bijstand te leveren ten gunste van Partijen of van partijen bij een conflict die zich tot het Comité richten.

3.7.4. Technische medewerking van UNESCO voor de toepassing van het Protocol (artikel 33)

Artikel 33 bepaalt in welke mate een Partij een beroep kan doen op de technische medewerking van UNESCO om de bescherming van haar culturele goederen te verzekeren. Het machtigt UNESCO tevens om uit eigen beweging ter zake voorstellen te doen aan de Partijen. Ook op dat vlak worden de Partijen aangemoedigd om technische bijstand te leveren.

l'article 83 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève.

3.7.2. Obligation de coopération internationale en cas de violation grave du Protocole (article 31)

L'article 31 crée une obligation de coopération internationale à charge des Parties dans les cas de violations graves du Protocole (définies à l'article 15). Elles s'engagent à agir en conformité avec la Charte des Nations Unies, tant conjointement par l'intermédiaire du Comité, que séparément en coopération avec l'UNESCO et l'ONU. La disposition s'inspire du mécanisme prévu à l'article 89 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève.

3.7.3. Mise en oeuvre d'un système d'assistance internationale (article 32)

L'article 32 prévoit un système d'assistance internationale.

Une Partie peut demander au Comité une assistance internationale en faveur de biens culturels sous protection renforcée ou pour l'élaboration, la mise au point ou l'application des lois, dispositions administratives et mesures visées à l'article 10 (relatif aux conditions à remplir pour pouvoir demander la protection renforcée).

Une partie au conflit qui n'est pas Partie au Protocole, mais qui en accepte et en applique les dispositions peut demander au Comité une assistance internationale appropriée.

Le Comité adopte les dispositions régissant la présentation des demandes d'assistance internationale et définit les formes que peut prendre cette assistance.

Enfin, l'article 32 encourage les Parties à fournir au Comité une telle assistance technique en faveur des Parties ou parties au conflit qui s'adressent au Comité.

3.7.4. Concours technique de l'UNESCO à la mise en oeuvre du Protocole (article 33)

L'article 33 détermine dans quelle mesure une Partie peut faire appel au concours technique de l'UNESCO en vue de l'organisation de la protection de ses biens culturels. Il habilite également l'UNESCO à faire, de sa propre initiative, des propositions aux Parties dans ces domaines. Ici aussi, les Parties sont encouragées à fournir une assistance technique dans ce cadre.

3.8. Regels betreffende de tenuitvoerlegging van het Protocol (artikelen 34 tot 39)

3.8.1. Medewerking van de beschermende Mogendheden (artikel 34)

In artikel 34, dat is gegrond op artikel 21 van het Verdrag van 1954 en op artikel 5 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève, is nader bepaald dat het Protocol wordt toegepast met de medewerking van de beschermende mogendheden belast met de behartiging van de belangen van de partijen bij het conflict.

3.8.2. Verzoeningsprocedure met de medewerking van de beschermende Mogendheden (artikel 35)

De regels inzake de verzoeningsprocedure die geldt als de Partijen de medewerking van de beschermende mogendheden genieten zijn nader omschreven in artikel 35.

3.8.3. Verzoeningsprocedure zonder beschermende Mogendheden (artikel 36)

Artikel 36 regelt de verzoening zonder beschermende mogendheden. In dat geval wordt een beroep gedaan op de Directeur-generaal van UNESCO en op de Voorzitter van het Comité ingesteld door het Protocol.

3.8.4. Vertalingen en verslagen aan het Comité (artikel 37)

De Partijen vertalen het Protocol in de officiële talen van hun land en bezorgen de vertalingen aan de Directeur-generaal van UNESCO. Zij bezorgen het Comité om de vier jaar een verslag over de toepassing van het Protocol.

3.8.5. Neutraliteit van het Protocol inzake de aansprakelijkheid van de Staten in het internationaal recht (artikel 38)

In artikel 38 is nader omschreven dat geen bepaling van het Protocol met betrekking tot de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de individuen afbreuk doet aan de aansprakelijkheid van de Staten in het internationaal recht, inzonderheid de verplichting tot herstel.

Krachtens artikel 91 van het eerste aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève zijn de Staten trouwens aansprakelijk voor alle daden begaan door de personen die deel uitmaken van hun strijdkrachten.

3.8. Règles relatives à l'exécution du Protocole (articles 34 à 39)

3.8.1. Concours des Puissances protectrices (article 34)

L'article 34, qui s'inspire des articles 21 de la Convention de 1954 et 5 du premier Protocole des Conventions de Genève de 1949, précise que le Protocole s'applique avec le concours des Puissances protectrices chargées de sauvegarder les intérêts des Parties au conflit.

3.8.2. Procédure de conciliation des Puissances protectrices (article 35)

L'article 35 détermine les règles de la procédure de conciliation lorsque les Parties bénéficient du concours des Puissances protectrices.

3.8.3. Procédure de conciliation en l'absence de Puissances protectrices (article 36)

L'article 36 règle la conciliation en l'absence de Puissances protectrices. Ce système utilise le Directeur général de l'UNESCO et le Président du Comité, créé par le Protocole.

3.8.4. Traductions et rapports au Comité (article 37)

Les Parties traduisent le Protocole dans les langues officielles de leurs pays et communiquent ces traductions au Directeur général de l'UNESCO. Tous les quatre ans, elles soumettent au Comité un rapport sur la mise en oeuvre du Protocole.

3.8.5. Neutralité du Protocole en matière de responsabilité des Etats en droit international (article 38)

L'article 38 précise qu'aucune disposition du Protocole relative à la responsabilité pénale des individus n'affecte la responsabilité des Etats en droit international, notamment l'obligation de réparation.

L'article 91 du premier Protocole additionnel aux Conventions de Genève prévoit d'ailleurs que les Etats sont responsables de tous actes commis par les personnes faisant partie de leurs forces armées.

3.9. Slotbepalingen (artikelen 39 tot 47)

3.9.1. Gelijkelijk authentieke talen (artikel 39)

Artikel 39 heeft betrekking op de gelijkelijk authentieke talen.

3.9.2. Ondertekening van het Protocol (artikel 40)

In artikel 40 is bepaald dat het Protocol de datum van 26 maart 1999 draagt en tot 31 december 1999 open staat voor ondertekening door de Hoge Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 's Gravenhage van 1954.

3.9.3. Bekrachtiging, toetreding en goedkeuring (artikel 41)

Overeenkomstig artikel 41 moeten de Hoge Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 1954 die het Protocol hebben ondertekend, het bekrachtigen, aanvaarden of goedkeuren in overeenstemming met hun onderscheiden grondwettelijke procedures.

De akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring worden neergelegd bij de Directeur-generaal van UNESCO.

3.9.4. Toetreding (artikel 42)

Krachtens artikel 42 kunnen de Hoge Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag van 1954 die het Protocol niet hebben ondertekend, met ingang van 1 januari 2000 evenwel tot het Protocol toetreden door middel van de neerlegging van de akte van toetreding bij de Directeur-generaal van UNESCO.

3.9.5. Inwerkingtreding (artikel 43)

Naar luid van artikel 43 treedt het Protocol in werking na drie maanden te rekenen van de neerlegging van twintig akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding. Daarna treedt het ten aanzien van iedere nieuwe Partij in werking na drie maanden te rekenen van de neerlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding.

3.9.6. Inwerkingtreding in gevallen van een gewapend conflict (artikel 44)

Artikel 44 betreft de gevallen bedoeld in de artikelen 18 en 19 van het Verdrag, te weten de situaties van een internationaal gewapend conflict, de gehele of gedeeltelijke bezetting van een Hoge Verdragsluitende Partij en een gewapend conflict dat niet van internationale aard is en zich voordoet op het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij.

3.9. Dispositions finales (articles 39 à 47)

3.9.1. Langues faisant foi (article 39)

L'article 39 détermine les langues qui font foi.

3.9.2. Signature du Protocole (article 40)

L'article 40 prévoit que le Protocole portera la date du 26 mars 1999 et qu'il est soumis à la signature des Hautes Parties contractantes à la Convention de La Haye de 1954 jusqu'au 31 décembre 1999.

3.9.3. Ratification, adhésion ou approbation (article 41)

L'article 41 énonce que le Protocole sera soumis à ratification, acceptation ou approbation par les Hautes Parties contractantes à la Convention de 1954 qui en sont signataires, conformément à leurs procédures constitutionnelles respectives.

Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés auprès du Directeur général de l'UNESCO.

3.9.4. Adhésion (article 42)

L'article 42 permet aux Hautes Parties contractantes à la Convention de 1954 qui n'ont pas signé le Protocole d'y adhérer à partir du 1er janvier 2000, par le dépôt d'un instrument d'adhésion auprès du Directeur général de l'UNESCO.

3.9.5. Entrée en vigueur (article 43)

L'article 43 prévoit l'entrée en vigueur du Protocole trois mois après que vingt instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion auront été déposés. Ultérieurement, il entrera en vigueur, pour chaque nouvelle Partie, trois mois après le dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion.

3.9.6. Entrée en vigueur dans les situations de conflit armé (article 44)

L'article 44 régit les situations prévues aux articles 18 et 19 de la Convention, soit les situations de conflit armé international, les cas d'occupation de tout ou partie du territoire d'une Haute Partie contractante et de conflit armé de caractère non international surgissant sur le territoire d'une Haute Partie contractante.

In die gevallen hebben de bekrachtiging, aanvaarding en goedkeuring van en toetreding tot het Protocol door de partijen bij het conflict neergelegd, voor of na het begin van de vijandelijkheden of van de bezetting, onmiddellijk volkomen uitwerking.

3.9.7. Opzegging (artikel 45)

Iedere Partij kan het Protocol opzeggen. De Directeur-generaal van UNESCO wordt schriftelijk in kennis gesteld van de opzegging die ingaat drie maanden na ontvangst ervan.

In het ontwerp van Protocol was voorzien in een clause op grond waarvan voorbehoud werd verboden. Ten slotte is consensus bereikt over het feit dat artikel 19 (Het Maken van Voorbehouden) van het verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht volstond tot regeling van die aangelegenheid en is die bepaling van het ontwerp geschrapt.

3.9.8. Kennisgevingen (artikel 46)

Overeenkomstig artikel 46 stelt de Directeur-generaal van UNESCO alle Partijen alsmede de UNO in kennis van de neerlegging van enige akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring, toetreding of opzegging.

3.9.9. Registratie bij de Organisatie van de Verenigde Naties (artikel 47)

Naar luid van artikel 47 wordt het Protocol geregistreerd bij het Secretariaat van de UNO op verzoek van de Directeur-generaal van UNESCO, zulks conform artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

De Minister belast met Financiën, Begroting, Openbaar Ambt en Externe Betrekkingen,

Guy VANHENGEL

Ces situations donnent effet immédiat aux ratifications, aux acceptations, aux approbations ou aux adhésions au Protocole déposées par les parties au conflit avant ou après le début des hostilités ou de l'occupation.

3.9.7. Dénonciation (article 45)

Chaque Partie a la faculté de dénoncer le Protocole. La dénonciation doit être notifiée par un instrument écrit déposé auprès du Directeur général de l'UNESCO. Elle prendra effet une année après réception de cet instrument.

Le projet de Protocole prévoyait une clause interdisant les réserves. Il y a finalement eu consensus pour conclure que l'article 19 (intitulé « formulation des réserves ») de la Convention de Vienne de 1969 relative au droit des traités suffisait à régler la question, et cette clause du projet a été supprimée.

3.9.8. Notifications (article 46)

Conformément à l'article 46, le Directeur général de l'UNESCO informe toutes les Parties et l'ONU du dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation, d'adhésion ou de dénonciation.

3.9.9. Enregistrement auprès de l'Organisation des Nations Unies (article 47)

L'article 47 prévoit que le Protocole sera enregistré au Secrétariat de l'ONU à la requête du Directeur général de l'UNESCO, conformément à l'article 102 de la Charte des Nations Unies.

Le Ministre chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique et des Relations extérieures,

Guy VANHENGEL

**VOORONTWERP VAN ORDONNANTIE
ONDERWORPEN AAN
HET ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE**

VOORONTWERP VAN ORDONNANTIE

houdende instemming met :

**het Tweede Protocol inzake
het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954
inzake de bescherming van culturele goederen
in geval van een gewapend conflict,
gedaan te 's-Gravenhage op 26 maart 1999**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Op voorstel van de Minister van Externe Betrekkingen,

Na beraadslaging,

BESLUIT :

De Minister van Financiën, Begroting, Openbaar Ambt en Externe Betrekkingen is ermee belast bij de Brusselse Hoofdstedelijke Raad het ontwerp van ordonnantie in te dienen waarvan de tekst hierna volgt :

Artikel 1

Deze ordonnantie regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 39 van de Grondwet.

Artikel 2

Het Tweede Protocol inzake het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, gedaan te 's Gravenhage op 26 maart 1999, zal volkomen uitwerking hebben.

Brussel,

De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Charles PICQUÉ

De Minister belast met Financiën, Begroting, Openbaar Ambt en Externe Betrekkingen,

Guy VANHENGEL

**AVANT-PROJET D'ORDONNANCE
SOU MIS A L'AVIS
DU CONSEIL D'ETAT**

AVANT-PROJET D'ORDONNANCE

portant assentiment au:

**deuxième Protocole relatif
à la Convention de La Haye de 1954
pour la protection des biens culturels
en cas de conflit armé,
fait à La Haye le 26 mars 1999**

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Sur la proposition du Ministre des Relations extérieures,

Après délibération,

ARRETE :

Le Ministre des Finances, du Budget, de la Fonction publique et des Relations extérieures est chargé de présenter au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale, le projet d'ordonnance dont la teneur suit :

Article 1er

La présente ordonnance règle une matière visée à l'article 39 de la Constitution.

Article 2

Deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, fait à La Haye le 26 mars 1999, sortira son plein et entier effet.

Bruxelles, le

Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

Charles PICQUÉ

Le Ministre chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique et des Relations extérieures,

Guy VANHENGEL

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De Raad van state, afdeling wetgeving, tweede vakantiekamer, op 18 juli 2005 door de Minister van Financiën, Begroting, Openbaar Ambt en Externe Betrekkingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van ordonnantie « houdende instemming met het Tweede Protocol inzake het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, gedaan te 's-Gravenhage op 26 maart 1999 », heeft op 17 augustus 2005 het volgende advies (Nr. 38.807/2/V) gegeven :

Aangezien de adviesaanvraag ingediend is op basis van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is vervangen bij de wet van 2 april 2003, beperkt de afdeling wetgeving overeenkomstig artikel 84, § 3, van de voornoemde gecoördineerde wetten, haar onderzoek tot de rechtsgrond van het voorontwerp, de bevoegdheid van de steller van de handeling en de te vervullen voorafgaande vormvereisten.

Op die drie punten behoeft over het voorontwerp geen enkele opmerking te worden gemaakt.

De kamer was samengesteld uit

De heren	R. ANDERSEN,	voorzitter van de Raad van State, voorzitter,
	P. LEROY,	kamervoorzitter,
	P. QUERTAINMONT,	staatsraad,
Mevrouw	A.-C. VAN GEERSDAELE,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J.-L. PAQUET, eerste auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer R. ANDERSEN.

<i>De Griffier,</i>	<i>De Voorzitter,</i>
A.-C. VAN GEERSDAELE	R. ANDERSEN

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

Le Conseil d'Etat, section de législation, deuxième chambre des vacations, saisi par le Ministre des Finances, du Budget, de la Fonction publique et des Relations extérieures de la Région de Bruxelles-Capitale, le 18 juillet 2005, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours, sur un avant-projet d'ordonnance « portant assentiment au Deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, fait à La Haye le 26 mars 1999 », a donné le 17 août 2005 l'avis suivant (n° 38.807/2/V) :

Comme la demande d'avis est introduite sur la base de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, tel qu'il est remplacé par la loi du 2 avril 2003, la section de législation limite son examen au fondement juridique de l'avant-projet, à la compétence de l'auteur de l'acte ainsi qu'à l'accomplissement des formalités préalables, conformément à l'article 84, § 3, des lois coordonnées précitées.

Sur ces trois points, l'avant-projet n'appelle aucune observation.

La chambre était composée de

Messieurs	R. ANDERSEN,	président du Conseil d'Etat, président,
	P. LEROY,	président de chambre,
	P. QUERTAINMONT,	conseiller d'Etat,
Madame	A.-C. VAN GEERSDAELE,	griffier.

Le rapport a été présenté par M. J.-L. PAQUET, premier auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. R. ANDERSEN.

<i>Le greffier,</i>	<i>Le président,</i>
A.-C. VAN GEERSDAELE	R. ANDERSEN

ONTWERP VAN ORDONNANTIE**houdende instemming met :**

**het Tweede Protocol inzake
het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954
inzake de bescherming van culturele
goederen in geval van een gewapend conflict,
gedaan te 's-Gravenhage op 26 maart 1999**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Op voorstel van de Minister van Externe Betrekkingen,

Na beraadslaging,

BESLUIT :

De Minister van Financiën, Begroting, Openbaar Ambt en Externe Betrekkingen is ermee belast bij het Brussels Hoofdstedelijk Parlement het ontwerp van ordonnantie in te dienen waarvan de tekst hierna volgt :

Artikel 1

Deze ordonnantie regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 39 van de Grondwet.

Artikel 2

Het Tweede Protocol inzake het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, gedaan te 's-Gravenhage op 26 maart 1999, zal volkomen uitwerking hebben (*).

(*) De volledige tekst van het Protocol kan op de griffie van het Parlement geraadpleegd worden.

PROJET D'ORDONNANCE**portant assentiment au:**

**deuxième Protocole relatif
à la Convention de La Haye de 1954
pour la protection des biens culturels
en cas de conflit armé,
fait à La Haye le 26 mars 1999**

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Sur la proposition du Ministre des Relations extérieures,

Après délibération,

ARRETE :

Le Ministre des Finances, du Budget, de la Fonction publique et des Relations extérieures est chargé de présenter au Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, le projet d'ordonnance dont la teneur suit :

Article 1er

La présente ordonnance règle une matière visée à l'article 39 de la Constitution.

Article 2

Le deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, fait à La Haye le 26 mars 1999, sortira son plein et entier effet (*).

(*) Le texte intégral du Protocole peut être consulté au greffe du Parlement.

Brussel, 14 juli 2005

De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen,
Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen,
Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Charles PICQUÉ

De Minister belast met Financiën, Begroting, Openbaar
Ambt en Externe Betrekkingen,

Guy VANHENGEL

Bruxelles, le 14 juillet 2005

Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de
l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de
la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

Charles PICQUÉ

Le Ministre chargé des Finances, du Budget, de la
Fonction publique et des Relations extérieures,

Guy VANHENGEL

